

Breizh Brevez

ARABAD DIT LENVA, VA BREUR :
danevell My Skaouidig

STEN KIDNA
brer en dud uvel ha peur

N° 55 - 1982

BRUD NEVEZ

Kelaouenn vrezoneg mizieg.

Niverenn 55 – Miz mae 1982.

Rener: Andreo Merser.

Sekretour: Jakez Salaun.

*An oll lizerou ha skridou a zo da veza kaset da: BRUD NEVEZ, 6, ru
Beaumarchais, 29 200, Brest.*

Priz an niverenn-mañ: 10 lur.

Koumanant-bloaz:

- priz ordinal: 60 lur.

koumanant skoazell: azaleg 80 lur.

studieren: 40 lur.

broiou estrañjour: 90 lur.

Eur houmanant-bloaz a dalvez evid 10 niverenn.

*Ar chekennou bank a zo da veza kaset war-eeun da: BRUD NEVEZ, 6, ru
Beaumarchais, 29 200, Brest.*

*Ar chekennou post a zo da veza lakaet war K.R.P. « Brud Nevez », 893-94 P,
Roazon.*

I.S.S.N.: 0399-7014.

Diskleriet hervez al lezenn: eil trimiziad 1982.

C.P.P.A.P.: nn 34 627.

Ar merour: P.M. Mevel.

Moulet ez-prevez gand BRUD NEVEZ.

C. evid an oll bennadou.

*N'eus ket a aotre da adembann eur pennad diwar BRUD NEVEZ heb beza
bet an aotre d'henn ober.*

*Ar skridou hag ar pennadou a vez embannet e BRUD NEVEZ n'emaint ket da
veza lakaet war gont ar gelaouenn heh-unan, war gont ar re o-deus skrivet
anezo hebken.*

Ar skridou ne vint ket embannet a vo kaset endro ma vez tu.

Embannet e vez BRUD NEVEZ gand skoazell EMGLEO BREIZ.

Taolenn

Y. Brusk : Eun haykou bennag	3
Naig Rozmor ha Per-Mari Mevel : Breur du	8
My Skaouidig : Arabad leñva..., va breur!	11
J.S. : Maro Sten Kidna	22
Gweltaz Bernier : Brer en dud uvel ha peur	23
Sten Kidna : Ur mod ñeùé ar on aodeu	26
Plah yaouank Skrignag, bet dastumet gand Kerlann.	28
P.M. Mevel : Lesanoioù war don ar goaperez	30
J. Salaun : Treuzviezadennoù?	31
J. Goyat : Deg vloaz ar « Zonerien Du »	33
F.B. : « N'om ket flaterien »	35

EUN HAYKOU BENNAG

Ruster er hornog,
ar mor-braz o tiwada :
tremenvan an deiz.

Al loar zo ét kuit :
goull'o 'chom toull ma frenestr.
« Pegen hir an noz! »

Alaouret an oabl
a-uz da Zantez-Anna. (1)
Kan an alhweder.

Strillet eo va dor
gand an avel hoañv diroll.
« Na brao 'tal an tan! »

O! na gouezit ket,
reo-gwenn, war bleunioù tener
ar wezenn-gerez.

Evel red an dour,
heb distro, 'ya va deizioù.
Emaon en ma goañv.

Komzou brezoneg.
Parizianed o tremen :
« O! di, i koz plouk. » (2)

Dañs ar pell en heol;
kan skiltr ar mekanikou.
Dre-oll dormadeg. (3)

Erh war an douar.
Er wezenn dizeliennet
al labous a dav.

Skornet dour al lenn,
Hinkinioù ouz he riblou.
« Bez' 'n-eus riv eur pesk? »

Tremen 'ra peb tra.
'Giz dour ar stêr, 'vid atao,
an amzer a deh.

N'eus nemed on-daou
war an hent, dindan an heol;
ma skeud-me ha me.

Beh war ar hillog :
'ma an ermin war e dro.
Pebez divergant!

Deñved war ar mor,
deñved o redeg en oabl :
avel walarn reud.

Tan er jiminal.
Fubu endro d'ar goulou.
« petra zo da goan? »

Luhed en oabl lug;
mellou beradennoù glao.
« E peleh e chom? »

War ar garregenn,
eur spontail du, heo, difiñv :
morvran 'n em zeha.

Dour o tivera
diouz ar peñse, war an trêz.
Dour-mor pe daelou?

Du ar menezioù.
Gwenn ar skreo war an oabl du.
Du evel ar miz.

Dizolo an oabl.
Al loar beuzet er poull-dour.
« Ped eur ' hall beza? »

Al lann zo e bleuñv,
al laboused a richan.
Hebdale 'ma Pask.

Ehonder ar mor
dirazon. A-dreñv ma hein
ar peñse a drid.

Da betra eo deut
lehiou ma bugaleaj?
Promotourien vreïn!

E-giz an deizioù
ar gwagennoù en em heul :
dahlmad, dibaouez.

Dirag al loar-gann,
'giz eun daolenn japanad,
brini war eur brank.

Diou wech bemdez, chal.
Dichal diou wech bemdez all.
'Ran na keuz na joa!

Dañsit, ebatit
balafennedigou drant;
buan ' teu ar goañv.

Kuzulig ar waz,
skrijadenn er gwez-haleg :
sioulder ar serr-noz.

Menezioù glaz-ruz.
Mor, er reter, plên, glaz-wenn :
abardaez hañv.

An arbel a zrask.
Emgann kizier el liorz.
Hantnoz a zon.

E-harz ar wezenn,
eur voulig plu divuhez.
Krizderi ar goañv.

En oabl ar reter,
boul ruz-kel an heol a bign.
Eun devez nevez.

C'hwezit êzennig
karget a frondou mezvuz
an nevez-amzer.

Bannou aour an heol
o para war voulouz glaz
ar foennijiri.

Eur valafennig
war ar brank kerez. Bleunienn
e-touez bleunioù all.

Tanflamm er hornog.
Dilavaruz al livioù
en oabl, war ar mor.

Gand ar joa beza
e bleuñv ' teu livioù ruz-gwenn
war 'r gwez-avalou.

E damskleur ar hoad,
treuzet gand ar bannou-heol,
ar gegin a hoarz.

Ho kwelet am-eus
o trebi al labousig,
Aotrou Hir-e-Skilf.

E-harz ar gwez-pin
ar peñse a zoñj en e
verdeadennoù.

War ribl ar wazig
ar strinkerezig-dour, prim,
oh heja he lost.

Entanet an oabl
endro da Venez Lokorn.
A! beza MONET. (4)

Ha n'ho-peus ket mez
troñsa lostennoù ar fleur?
Gwenan divergant!

Er wezenn-gerez,
o tivroñsa, kaloneg,
daou veufig preizer.

Na kaer ar hornog :
tan hag aour teuzet mesket.
An heol 'n e splander.

Ar gwez-avalou
zo e bleuñv. A-hed ar waz,
hiboud an haleg.

Voulouz du brodet
gand ar broder nemetañ.
Kenedusad noz!

War drêz pe lehid,
êt kuit deuz soñj o mistri,
bagou o vervel.

Sukr a-walh 'teus bet.
Paouez gand sellou tener,
tamm fistouler fall.

Dour al lemm zo sioul
ha prederieg 'giz eun oabl
a ziskar-amzer.

Gwelloh 'm-ije greet
chom heb mond da bourmen da
vro ma enorioù.

Diventelez loued
an oabl dreist aour ar hoajou
goullou ha didrouz.

Natur zo e kañv.
Steuziet ar roz evid rei
plas d'ar hrizañtem.

Dond a rint endro
ar gwennili « liou ar vro »,
hag an hañv d'o heul.

Buohig-doue vistr,
preñv-goulou an noziou hañv,
e peleh emaoñ?

Avel reter foll,
ar hamélia a ziwad
war al letonenn.

Ar hoabr o hoari
patati gand al loar-gann
e-giz « diverr-noz ».

Gliz war al leton;
frond ar bleuniou el liorz :
mintin a viz Mé.

Ha kousket ez int
an diou valafennig wenn
war ar brank pechez!

Tavet an avel,
ne jom nemed trouz ar mor
ha spoum en oufou.

Y. BRUSK
Ebrel-mê 1982

Notennoù:

- (1) Santez-Anna 'r Palud.
- (2) e galleg en destenn.
- (3) mod gwechall.
- (4) **Monet**: Klaoda Monet, e-neus livet an daolenn « Impression; soleil levant ».

LEOR AR MIZ

IFIG

Albom bet savet e brezoneg

gand bugale

skol gentañ

Plonez-Kintin

(Lakaet 'z eus bet eun droidigez en esperanto)

10 lur (600g)

BREUR DU

Kinniget da L. Sedar Senghor.

Del va dorn digor,
Kemer anezañ dineh
N'eus ennañ na goap na fallagriez,
Netra nemed karantez, va breur.

Ya, breudeur om
En desped d'on liviou disheñvel,
Breudeur om dre eun heveleb planedenn
O voustra warnom abaoe kantvedou,
Breudeur dre ar fae hag an dismegañs gouzañvet.

Ar Vretoned evito? Tud diwarlerh, plouked, pennou kaled
Re vad dindan botez an aotrou.
Ha c'hwi Morianed? Tud houez, negred,
Harluet ho hentadou en tu all d'ar mor don,
Gwerzet chadennet da vistri digernez.
Ya, breudeur om en izelded.

Bretoned? Senegaled?

Kavet e vezont, pa zav beh war an harzou,
Dispar da ginnig o feultrin d'an tennou,
Karget evel chatal er bagoniou
« Chevaux 8... Hommes 40 »,
Mad da « rei o buhez
« Evel ma ro ar paour e damm dillad diweza » (1)
O na druz e vez an eost diwar or gwad kemmesket,
Na gwenn e vez ar bleud!

D'on trugarekaad o-deus goapêt or yez,
Savet eur voger etre ar bugel hag e vamm-goz,
Diskaret or hredennou,
Distreset beteg on anoioù...
Ijinet Bekasin ha Banania!
Tresadennou flemmuz,
Skritellou heguz
Evid distruja gwelloh spered or gouenn,
Evid on izellaad izelloh.

Ha te ' lavar pardoni?
Gouest om d'henn ober
Daoust ha ma n'eo ket maro, emezout,
Sarpant ar gasoni en da galon,
Ya, gouest om da bardoni,
Rag ar Senegaled o-deus hirio gounezet o frankiz,
Ar Vretoned adkavet o lorch.

Gwenn ha du o hrohen,
Gwenn ha du or banniel,
Eun arouez evid an amzer da zond,
Warhoaz marteze pa fell d'ar Re Zu
« Beza ar goell red d'ar bleud gwenn » (2)
Faltazi ar Gelted a vefe an hollen,
Holen ar bara a rannim etrezom d'ar beure nevez
Evel breudeur.

Naig ROZMOR ha P.M. MEVEL.

(1) (2) *Tennet euz barzonejou L. Sedar Senghor.*

Ha respontet ho-peus d'on enklask?

Deoh... da respont!

bet lakeet e-kreiz an niverenn 53?

A-bouez braz eo evidom.

Gwellaennoù a deuio anezañ!

Respontet 'z eus bet dija gand meur a hini.

Grit, c'hwi ivez!

Trugarez.

Arabad leñva..., va breur!

Ar hamion a oa en em renket war eur blasennig e bord an hent-braz en eur en em gavoud e kêr. Eur hamion braz e oa, livet e melen, leun a bri war e rojou hag e gosteziou. Ar hoñdukteur e-noa lammet war an hent. Renket e-noa e gasketenn war e vleo krugel hag e oa chomet da hortoz. Daou zen a oa diskennet dre an tu all, gwisket o-daou gand dillad sired gwer-du. Unan diouto a oa eur morian, du-pod, braz ha treud, eur vizaj hir dezañ, gand eur fri moan ha muzellou tano, distroñset eun tammig; eur vuzetenn a oa gantañ en e zorn. Egile e oa gantañ eur vuzetenn ivez, war e skoaz : eun den yaouank e oa, tregont vloaz bennag, ruz e benn, bleo melen dezañ o koueza war e dal. Chomet e oant o-daou e penn ar hamion e-pad ma oa otoiou o vond e-biou. Goude an hini yaouank e-noa greet sin d'ar hoñdukteur.

— « Deus, Boubou, » emezañ ivez d'an den du.

O-zri o-doa treuziet an hent hag e oant eet en ostaleri a oa eno. Kalz paotred a oa dija ouz ar hontouer. An den yaouank e-noa taolet eur zell endro dezañ : diou daol vihan ruz teñval a oa e traoñ ar zal gand kadoriou koad sklêr endro dezo.

— « Deom a-hont, » emezañ.

Hag e oant eet o-zri da azeza, Boubou e-kichenn an den yaouank.

- « Te peus amzer ivez, Yann? » eme hemañ d'ar hoñdukteur.

- « O, ya! Echu an devez forz penaoz. C'hweh eur eo, » emezañ en eur zelled ouz e vontr.

- « Echu an devez, echu ar zizunvez, echu al labour, » eme an hini yaouank, gand eur brizc'hoarz.

- « Ya, ganeoh-c'hwi! » eme Yann, o vousec'hoarzin ivez.

Boubou a heje e benn, en eur ziskouez eur renkennad dent gwenn-kann.

Eur pennad e oant chomet sioul. An ostiz a oa deuet da houlen diouto petra o-dije : Yann hag an den yaouank o-doa goulennet beb a vanne bier, ha Boubou eur banne mint ha dour. Yann e-noa kinniget unan d'ar re all.

- « Ne vi ket gwelet ken dre amañ, neuze, Job kêz? » eme Yann d'an hini yaouank, en eur rei tan dezañ.

- « Nann, echu toulla pri. »

- « Petra ez i da ober? »

- « Ne ouzon ket, kavet e vo, hañ, Boubou! »

- « Ya, ya! » eme Boubou, o hoarzin.

An ostiz a oa deuet da zegas o banneou dezo. Yann, krog en e werenn, a zelle ouz Job.

- « Ma karjes ivez ! » emezañ.

- « Petra ri! » Job a heje e ziouskoaz.

- « Ganeom-ni e-poa labour evid eur pennad mad... »

- « Gouzoud a ran... »

- « Me am-ou lavaret dit teuler evez! »

- « Ya, ya, gouzoud arn, » eme Job.

- « Henez a zo eur hast, ar hontremestr. Abaoe ma 'n-eus e haloñsou e rank an oll plega dezañ. Ha ma ouife em-eus roet plas deoh er hamion e vefe droug ennañ. »

- « Ki-droug, » eme Job. « N'e-neus ket laeret e ano. »

- « Ha te a ya da isital anezañ. »

- « N'e-pije ket greet, te? Ni oa, on-daou, o toulla dindan eur hleuz, tost da eur metr er pri. Hañ, Boubou, n'eo ket gwir? Dindan ar glao. Ar pri a stage ouz ar paliou evel toaz. Hag henez o tond war ar hleuz da harzal war Boubou :

- « Labour 'ta, beg du, » emezañ; Boubou n'e-neus lavaret netra. Med me n'am-eus ket gellet moustra. « Ma teufes amañ en toull ganeom, ne vefe ket ken gwenn da veg marteze, » am-eus lavaret dezañ. Ruzia e-neus greet, paotr kêz. Me gave din e oa o vond da lammad warnon. Med n'e-neus ket greet, hag ez eo eet kuit. Med bremaig, pa oa echu al labour, e-neus lavaret deom ne oa ket dao dond endro ken. E-giz-se emañ an traou... »

- « Ma karjes, evelato! »

Job e-noa hejet e ziouskoaz, en eur deuler eur zell da Voubou en e gichenn. Hemañ e-noa kilet e gador hag e oa daoubleget, e zivreh war e zivorzed, e benn tost diouz an daol. Eur mousc'hoarz a oa war e vuzellou hag en e zaoulagad dizwennet.

Evet o-doa o banneou. Job e-noa paeet anezo, ha Yann e-noa greet sin d'an ostiz degas ar memez tra.

- « Da beleh ez i bremañ? » emezañ da Job.

- « Ne ouezan ket. Da ober tro ar chanteriou. Hañ, Boubou, kavet e vo eun dra bennag... »

- « Hemañ a jomo ganez? » e-noa goulennet Yann.

- « Boubou? Ya, ma kar. Ni a zo o labourad asamblez daou viz a zo dija. Ha gouzoud a rez, ni a zo heñvel on-daou... » (Yann a zelle ouz Boubou). « Ya, ni a oa labourerien-douar : hennez a oa o tiwall piketou en Afrik, ha me o sevel moh e Menez Are... »

- « Perag n'out ket chomet a-hont? » eme Yann.

Job e-noa sellet outañ gand eur mousc'hoarz trist.

- « Faillite », emezañ. « Re a zle. Kreski muih-mui, labourad muih-muia, ha klask arhant bepred evid paea an dle e-poa dija. Ne heller ket padoud pell e-giz-se, keañ! Ha pa ya da vaouez e-kuit da houde... »

- « Te 'zo dimezet? »

- « N'on ket ken, » eme Job, en eur ziskouez e zorn kleiz, heb bezour.

Eur stagad e-noa greet war e vanne bier, hag e oa chomet sioul eur pennad.

- « Heñvel diouz ar re all, » emezañ, evel evitañ e-unan. « C'hoant kaoud kalz traou. »

« C'hoant en em gavoud. Ha pa ne wele ket ken penaoz e hellfen lakaad ar stal endro en he zav, he-deus kavet e oa flaer gand ar moh, hag ez eo eet da di he mamm gand ar vugale... »

- « Bugale e-poa? »

- « Ya, diou verh, » eme Job. « Seiz hag eiz vloaz bremañ. Amañ emaint e kêr. »

Yann a zelle dioutañ. Flastret e-noa penn e zigaretenn er pödludu, hag e chome da hoari gand e werenn.

- « E-giz-se emañ ar vuhez, » eme Job en eur heja e benn. « Ma vije bet mad priz ar moh daou vloaz zo, me vije bet eüruz bremañ, ha pinvidig zoken marteze. Ha Boubou aze, ma vije bet glao en e vro, tri bloaz zo, ne vije ket maro e biketou ha ne vije ket bet amañ o krena gand ar riu. En eur labourad war an douar...! »

emezañ en eur hoarzin.

- « E-giz-se emañ ar vuhez, » eme Boubou o hoarzin ivez. E vouez a oa goloet, evel raouliet.

Yann e-noa sellet ouz e vontr.

- « Poent e vo din mond, » emezañ.

- « Ya, ya, » eme Job. « Ni n'eus den ebed o hortoz ahanom. Abalamour da ze, n'or-beus ket soñj euz an eur. Ped eur eo? »

- « C'hweh eur hanter. »

Boubou e-noa kinniget paea eur banne all. Yann e-noa lavaret n'e-noa ket amzer hag e oant eet o-zri er-méz.

Ar ru a oa sklerjennet bremañ. Eur barr glao a oa bet e-pad ma oant en ostaleri, hag an otoiou e strinke dour diouto en eur vond a-biou.

Job ha Boubou a oa eet beteg ar hamion, da heul Yann.

- « Chañs vad deoh, » e-noa lavaret hemañ en eur zevel en e gamion. « Ma klevan eun dra bennag, me a lavaro deoh. »

- « Ya, ya, » eme Job. « Bennoz Doue dit. Med kavoud a raim. »

Job ha Boubou a oa chomet da zelled ouz ar hamion o vond kuit.

- « Deom bremañ, » e-noa lavaret Job. « N'emaom ker er gêr c'hoaz. An hanter euz kêr da dreuzi... »

Hag e oant eet war-zu kreiz-kêr, Job e vuzetenn war e skoaz ha Boubou en e gichenn, stouet eun tamm en a-raog, e vuzetenn en e zorn. Kalz tud a oa dre ar ruiou, o tond euz o labour.

Job a yee da genta, hag a droe e benn tre e gein eun taol an amzer. da weled pe heulie Boubou anezañ. Hemañ a vousc'hoarze dezañ, leiz e zent. Eur hard eur o-doa baleet evel-se pa oant en em gavet war eur blasenn vihan, hanter garget c'hoaz a otoiou. Job a oa chomet da hortoz Boubou.

- « Eur banne yafe ganez?» emezañ, en eur ziskouez eun ostaleri sklerjennet en tu all euz ar blasenn.

- « O, n'am-eus ket a zehed!»

- « N'eo ket abalamour d'an dra-ze. Evid gweled an ostiz eo. Me anavez anezañ.»

- « Ma karez, neuze,» eme Boubou. « Te oar gweloh evidon-me, va breur.»

- « Deom da weled.»

An ostaleri a oa leun a dud hag a drouz. Job e-noa serret e zaoulagad da genta, dirag ar gouleier a lugerne ouz peb moger euz ar zal. Pevar pe bemp den a oa ouz ar hontouer. En eur horn euz ar zal e oa paotred yaouank bodet endro d'eur « flipper ». Daou baotr yaouank all ha diou blah yaouank a oa azezet e-kichen endro d'eun daol ruz. Pelloh e oa eun den oajet, e-unan euz eun daol all. Muzik kreñv a oa dre ar zal.

Job a oa eet da benn ar hontouer hag e-noa greet plas da Vou-bou en e gichenn. Eur vaouez a oa deuet da zervicha anezo.

- « An ostiz n'emañ ket aze?» e-ñoa goulennet Job.

- « Eo,» eme ar plah en eur zelled er zal. « Sellit, a-hont emañ o tond...»

Hag e tiskoueze eun den o tond en eur zervicha an den koz e traoñ ar zal. Eun den braz e oa, flamm e liou, gwisket brao gand eun habit glaz-teñval, eur roched wenn. eur gravatenn varellet.

- « Aze ez eus unan o klask ahanoh,» he-doa lavaret ar plah d'an ostiz pa oa en em gavet beteg enni.

- « Piou?» emezañ en eur zelled ouz ar baotred renket dirazañ.

Job e-noa greet sin dezañ, hag e-noa galvet anezañ :

- « Fañchig!» emezañ.

An ostiz a oa chomet souezet, eur pennadig.

- « Sell 'ta, Job!» emezañ, en eur ginnig e zorn da Job dreist ar hontouer. « Mond a ra? Petra emañ oh ober amañ?»

- « Ni oa o vond a-biou aze,» eme Job, en eur ziskouez Boubou en e gichenn, « hag ez eus savet sehed ganeom.»

- « Mad ho-peus greet,» eme an ostiz en eur deuler eur zell a-diz da Vou-bou hag a vousc'hoarze dezañ. « Petra teuez da veza?» emezañ da Job.

- « Echu ar moh! Me zo e kêr bremañ ivez.»

- « Ya, klevet am-eus. Mond a ra evelato?»

- « Ya, ya. E-giz-se hag e mod-se!...»

E-pad ma oant o kaozeal, ar baotred yaouank hag a oa o hoan gand ar flipper a oa deuet trameg ar hontouer. Pemp e oant, yaouank c'hoaz, 17 pe 18, hag e oant en em lakaet a-dre kein Job ha Boubou. Hemañ e-noa sellet diouto ha da houde ouz an ostiz. Pa oa o kregi en e werenn, unan euz ar baotred e-noa pouezet e vreh dezañ hag an hanter euz e vanne mint ha dour a oa kouezet war ar hontouer. Ar paotr yaouank e-noa c'hoarzet.

- « O, patron,» eme unan all anezo, « flaer a zo en da di hirio, ne gavez ket?»

Job e-noa troet e benn. Daou baotr yaouank a oa touch dioutañ. Unan all a oa krog gand penn e vizied e sired Boubou.

- « Petra hoari ganeoh?» eme Job.

- « N'emañ ket e blas amañ!» eme unan euz ar re yaouank.

- « Petra hoari ganto?» eme Job d'an ostiz.

Hemañ e-noa greet tro ar hontouer hag a oa deuet beteg Job en eur ober sin d'ar re yaouank da jom trankil.

- « Gweloh eo dit mond e-kuit,» emezañ da Job.

- « Med, petra zo? »

- « Me ne fell ket din kaoud trouz amañ, » eme an ostiz en eur ziskouez Boubou.

- « Boubou n'e-neus lavaret netra... »

- « Gwelloh eo deoh mond e-kuit. Laosk ar banneou war va hont. »

Job e-noa sellet ouz an ostiz, hag e-noa hejet e ziouskoaz. An ostiz e-noa greet d'ar re yaouank rei plas hag e-noa kroget e breh Job. Hemañ e-noa sachet e vreh.

- « Deus, Boubou, » emezañ, en eur renka e vuzetenn war e skoaz.

Hag e oant eet er-mêz. Eur plah yaouank e korn ar zal, he-doa troet he fenn da zelled. An ostiz e-noa serret an nor war o lersh. Diwar ar ru o-doa klevet ar baotred yaouank o hoarzin.

- « Hennez a zo eur hamarad dit? » e-noa goulennet Boubou.

- « Ya, gwechall e oa. Ni zo bet er skol asamblez, hag e dad a zo o labourad douar. Med laosk anezañ, ha deom d'ar gêr, » eme Job en eur glask c'hoarzin. « N'or-beus ket bet amzer da eva or banneou zoken... »

- « O, forz penaoz, me n'am-oa ket sehed, » eme Boubou o hoarzin ivez.

Deuet e oant a-dreuz ar blasenn, hag o-doa kroget adarre da vale dre ar ruiou. Er ru vraz, sklenjennet evel e-kreiz an deiz, e oa kalz tud. Ar staliou koñvers a oa digor c'hoaz. Boubou a jome, eun taol an amzer, da zelled ouz an dilladou, ar bouteier-ler, al leoriou.

En eur vond a-biou d'eur stal gwignou, Job a oa chomet a-zav.

- « Gortoz amañ, » emezañ en eur vond en ti.

Ha daou vunut goude e oa deuet er-mêz gand daou zahadig bonboniou en e zorn.

- « Deus ganin, hag e yaim da weled va merhed bihan. Del, te gaso unan ganez, » emezañ en eur lakaad eur pakad bonboniou e dorn Boubou.

- « Te oar e peleh emaint? »

- « Ya, a-hont e kreiz-kêr, ne vezim ket pell. »

War o hiz e oant eet da genta er ru vraz, ha goude o-doa troet en eur ru vihan hag e diou pe deir all c'hoaz, a-raog en em gavoud e korn eur blasennig, e-kichenn eun iliz. Job e-noa diskoezet dirazo eun ti braz a-walh, a bevar pe bemp estaj.

- « Amañ eo, » emezañ, « en trede estaj. »

En antre e oa eun dousenn boestou liziri diou ar voger. Job e-noa diskoezet eun ano war eur voest.

- « Frot mad da dreid, » emezañ en eur zibria e votou gwella ma helle, e traoñ an dereziou simant a oa e korn an antre.

Pa oant en em gavet en trede estaj, Job e-noa poulzet an nor a stanke war an dereziou hag a oa eet war-eeun war an tu kleiz. Tomm e oa an ti. C'hwez ar zoubenn a deue diouz eun tu bennag. Muzik a gleved ivez ha kaoz kreñv dre eun nor all. E-kichenn eun nor, Job e-noa gortozet Boubou a-raog poueza war bouton ar zonerez. Trouz eur hlohig a oa deuet dre an nor, ha, goude, trouz eur bale hag an nor o tigeri.

Eur vaouez yaouank he-doa lakaet he fenn e toull an nor. Bihan e oa, eur vizaj moan dezi, bleo melen rodellet o koueza war he diskoaz. Eur roched hloan glaz sklêr a oa ganti.

- « Te! » emezi, souezet.

Job e-noa greet eur mousc'hoarz.

- « Ya, ni a zo deuet... » emezañ en eur ziskouez Boubou e tre e gein.

Ar vaouez he-doa digoret braz he daoulagad.

- « Petra emañ o klask? » emezi, reud he mouez.

- « Ar merhed... da rei beb a bakad bonboniou dezo... »

- « N'emaint ket aze, » eme ar vaouez en eur ober neuz da zarra an nor.

- « Peleh emaint? »

- « E ti va mamm e-pad ar zizun. Laosk ahanon. »

- « E-pad ar zizun? » eme Job. « Klafiv int? »

- « N'int ket; vakañsou Meurlarjez, ne ouezez ket? Kerz bremañ. »

Job a jome da harpa diouz an nor.

- « Kemer ar bonboniou evito memestra. »

- « Kerz kuit, pa lavaran dit, » emezi.

Job e-noa enebet c'hoaz ouz an nor hag e-noa kilet. An nor a oa bet sarret a-diz hag e oa klevet trouz eun taol alhwez. Job e-noa hejet e ziouskoaz.

Eur pennad e oa chomet c'hoaz e-kichen an nor. Boubou a zelle dioutañ, trist e benn. Goude e oant diskennet heb lavared ger. Pa oant war an treuzou, Job e-noa tennet e bakad bonboniou digand Boubou hag a oa deuet endro en antre da glask lakaad an daou bakad er voest liziri. Ne yeent ket dre an toull, ha Job e-noa taolet anezo d'an douar e korn ar vogel.

- « Deom diouz amañ, » emezañ, pres warnañ.

Glao a ree bremañ. Ne oe ket kalz a dud ken er-mêz, nemed hiniennou o reddeg euz o oto beteg o zi. Pa oant en em gavet e korn eur blasenn, Job a oa chomet a-zav : ar glao a oa stankoh hag an avel a skoe e-benn.

- « Kerkoulz deom gortoz eur pennad, » emezañ, « an dra-mañ n'eo nemed eur barr. Deom da azeza. »

Deuet e oant war o hiz beteg eur stal dillad a oa eno, hag a oa sarret bremañ. Job a oa en em laosket da goueza war an treuzou, hag e-noa greet sin da Voubou da zond en e gichenn.

- « Amzer or-beus? »

- « O, ya, ya » eme Boubou, en eur azeza d'e dro.

Job a oa harpet e gein ouz an nor. Boubou a oa daoubleget en e gichenn, e vuzetenn etre e dreid.

- « Va gwreg a zo maro tri bloaz a zo, » emezañ, izel e vouéz, evel evitañ e-unan. « Maro gand ar zehed hag an naon. Ha va bugale ivez. Nemed unan hag a zo chomet gand va zad. Eun devez, me yeo endro. Pa hellin. Ha me raio eur puñs a-hont. Ha marteze e vo glao, marteze e vo glao... »

Goude e oa chomet sioul eur pennad mad, o selled ouz an dour o reddeg e bord ar ru.

- « Kerkoulz deom mond, » eme Job en eun taol, evel o tihuna.

Boubou e-noa troet e benn. Job e-noa greet eur mousc'hoarz trist dezañ en eur heja e ziouskoaz. Boubou a oa savet neuze hag e-noa sikouret Job d'en em lakaad en e zav.

E korn ar blasenn, ar glao e-noa skoet warno adarre. Job e-noa sehet an dour war e fas gand palv e zorn.

- « Arabad leñva, va breur. Doue a zo braz, » eme Boubou en eur lopa dezañ war e skoaz.

Job e-noa sellet outañ. Boubou a yee a-benn d'ar glao, diswennet e zaoulagad, e vuzellou kornzigor war e zent gwenn. An dour a rede en eur lugerni war e zivoh du, evel daelou.

MY-SKAUIDIG

Priz kenta PER TREPOS 1981.

MARO STEN KIDNA

D'an 3 a viz mae diweza, eo marvet ar skrivagner gwenedour **Sten Kidna**, en Alre. Fellet e-neus deom goulnenn digand e vignon **Gweltaz Bernier** sevel eur pennad diwar e benn : lennet e vo ar pennad-ze amañ a-zindan.

Eun den digor a spered e oa Sten Kidna. Meur a wech, e-noa kenlabouret da **Vrud** ha da **Vrud Nevez**, o rei deom da embann dreist-oll eur barzoneg hir diwar bluenn eur hamarad all dezañ, **Iwan an Diberder**. Nevezig 'zo, e-noa digaset deom daou varzoneg, hag on-oa embannet en niverennou 47 ha 52 euz or helaouenn. Prizoud a reen a-hend-all ar pennadou e komz-plên a gase d'ar gelaouenn **An Doere**, ha prest e oan da gaoud anezo gwelloc'h zoken evid e varzonegou, daoust ma n'eo ket dister, pell alese, ar re e-neus bodet en e leor **Kanenn d'ar vuhez**, deuet er-mêz eun nebeud bloaveziou 'zo. Amañ eh advoullom unan euz ar pennadou a zavas **Sten Kidna** evid **An Doere**, kement ha diskouez peseurt tro-spered a oa e hini, peseurt doare-den e oa eñ, ha pegen brao e oa e stumm-skriva.

Hervez G. Bernier, e vije bet Sten Kidna ezel euz **Ar Falz**. A. Merser avad a zo sur n'eo morse bet e-barz ar strollad-mañ. Kement-mañ avad n'eo nemed eun-eviziadennig ha n'he-deus ket re-oll a bouez.

J. S.

BRER EN DUD UVEL HA PEUR

Kollet un-es ur mignon braz ha Breih ur skriuagnour hag ur paotr drest an ordinér. Ur marù prim ha diremed en-des eañ cherret de ved an inéanneu d'el lun 3 a viz mé, én é di choul, é kér en Alré. Ganet é oé bet d'er pearzeg a viz écht, ér bléad 1916, e-kreiz er brezél breaz ketañ, é Toulon émèn eh oé é dad idan bili er stad, èl mar a Vreihad. Anaüet em-es eañ é kér Naoned aveid er ueh ketañ é-pad en eil brezél braz deüehañ. Deustou ma oé bet ganet ha desaüet ér-méz hag ur bro-ni (é gourdadeu e oé a vro er Vasked) eh oé ur vreihad ag en dibab hag é vagé ur garanté dreist muzul aveid ur bro, brasoh sekin aveid hani mar a vreihad a ouenn vad.

Es e oé ar-dro er bléieu deu-üigent daremprédein é kér en Naoned tud er Vezenn Perrot pitremont ré Brezona : ne oé ket bet pèll Stén é santein pésort danné brein ha dañjeruz e oé én o halon. Er vamenn-nazi e oé é penn o foell, dehoñ e rè doñjer hag e reboursé meurbed anehoñ. Un dén a béah eh oé ha ne blijé dehoñ nag er brezél, nag er soudarded glaz.

Kalon tinér e oé én é greiz hag a dridé pe vezé diskliériet diruzieu er bed a-vrémañ : ho-péet koun ag er gwerzenneu braù ha lan a druhé a-zivoud tud en Indochina pé ré beur en Amérika. Enébour toueit e oé d'er rasism, d'er honolianism, de vahomerion er bobléu bihan ha drest pob tra d'er jahinerion. En ur gir, ur guir républikan e oé, hag eañ a-glei e zo kéroh; a-grénn e oé ged en U.D.B. hag eh oé é kénober geti, kén e hellé.

Kristén mad e oè, med deustou ne zoujé ket d'henn diskléiein, ne oè ket bèrr é zelleu. Kemiret en-des é lod é labour hag évreu ar Falz aveid dihuenn plas er brehoneg é skolieu er goarnamant.

Saüet en-doè goudé er brezél deùéhañ ur gazetenn-kelh, **En Had**, he anù hag é kenlabouré é-doug er bléieu paset d'en hani anùet **En Doere!** Guerzenneu braù i-heih en-des lakeit da voulein é **Brud Neùé, Al Liamm** hag é kazetenneu arall ne hellér ket goubir mañsion anehé rah.

Mestr-skol éma bet é-pad mar a zég-vléad én ur C.E.G. én Alré, mèn é kentelié er galleg hag el literatur. Eañ vourré drest pob tra kentéliad er brehoneg, hani bri-Guinièd hag en-des saüet livreu aveid ésaad d'er skolèrion en diskamant anehé.

Nag eh oè én é voam pe hellé dibunein guerzenneu bretoni pe oè lodeg én un abadenn vrehoneg; ul lod braz e oè e hani mâr a ueh. Chom a rey én ur mimoér er peh e zo divret ag é zivez en Oriant é-pad er Handalh-iter-Keltieg, er blé paset.

Ged nerh ha tinéred é tislégé er guerzenneu souehuz, é ré guelloh marsi eid er ré-rall.

Enklaskou em-es kaset getoñ é Bro-Rhuiz : choñj e za dein pinaoz e hellé-éañ, guelloh aveid hani lakaad en dud koh de vurjal-divurjal én o hlopenn aveid kounaad choñjeu en amzér-tréménet. Brér e oè d'en dud uvel ha peur, hag é ouié erhad pésort poénieu ha pésort mizérieu e goehé ar gein er vechirourion, kén el labourizion hag er pisketerion, én amzér-guéharall.

Avizet-mad ha segred e oè sekín, bikoah n'en-des komzet dein a-zivoud i éredu nag a-zivoud buhi i diégéh.

D'é vouéz ha d'é vugalé é laram er boén un-es santet é koll ur mignon ker braz. De vro-Guinièd é souhétan me vo kemiret el léh braz chomet goulli ar i lerh, ha de Vreih é souhétan é tey uinon ker kaloneg ha kén oberiant hag éañ aveid kandalhein ged en erù digoret tehoñ.

Kenavo, Stén, mignon kër, bikén n'hah ankoéham : ti viùo én ur mimoér èl uinon ag er vibion guellañ bet biskoah desaüet in

ur Bro-Ereg kén karet.

Gueltaz BERNIER.

Peb brehoneger...

Peb brezoneger...

a die lenn

An DOERE

Dastumadenn e brehoneg Bro-Gwened.

30 lur ar peder niverenn, da gas da **Alfoñs Samson, 19, rue de Raime, Planour (Ploemeur, 56270)**

UR MOD NEUE AR ON AODEU

En hanv-ma, muioh eid er bléieu paset, éh es bet guélet ur mod neué é tigor : hani er haloneu én aùél. Ré a beb sort e zd bet guélet : ré vihan, ré vraz, ré plad, ré pinteg, ré rond, ré hir, ré plom ha ré laosk. Lod e oé hoah gwenn kann (nag ur véh!!), mes lod kaer en-doé rouseit mad, hag er Bergasol pé en *Ambre solaire* e zo bet ur sekour braz eid kement-sé, a pe vezé en héol é hoari kuh-kuh ged er hogus.

Hama, er mod neué-sé e laka en dud de gomz, de bréderein, de arajein mèm : « Sellet er moézed divergont-sé, e lar lod, ma nen dé ket ur véh! Ha dirag er vugalé ohpenn! – Na petra, e respont er ré-rall, perag é vehé aotrèet d'ur verh diskoein hé divorhed ha pas hé divronn? Pesort sonjeu e dro én ho penn? Kement tra zo pur d'en neb e zo pur!»

E guirioné er ré e zo skandalet ér blé 81 e zo breudér d'er ré e vezé skandalet ér bléieu 1908, p'en-des komanset er merhed diskoein o hov-garr a pe yent de horonkal d'er mor é Deauville, Kibèren pé Biarritz. Diskoein er hov-garr? Men Doué, alkent! Più e hell gobér kementrall nameid er merhed a fall-vuhé e vezé guélet hed-ha-hed d'er ruieu é Naoned pé é Paris, hag e dronsé guéhavé o brohieu hir aveid diskoein d'er ré e oé é pas dég santimetr karé a grohenn wenn o garr?

Arlerh er brezél ketan, nen dé ket er hov-garr hebken med en divorhed e vezé dizolet hag é vezé skandalet er mèm rummad tud. Arlerh en eil brezél (kuriuz er péh e zegouéh arlerh er brezélieu, ne gav ket genoh?) é tas amzér er « bikini », hag en taol-ma bouton-kov on hoérezed e dapas en droed de huéled sklerdér en héol. (Ne ouiet ket éma un dra dijao é Bro-Saoz komz ag er bouton-kov?).

Eraog mallohein er brucheu noah, é vehé mad selled un tammig doh istoér en amzérieu treménet.

Epad kantviéadeu betag penn-ketan en 18ved kantved, en dud e yé de horonkal é noah barh er lenneu hag er stérieu, a pe vezé ré doemm en amzér. D'er mor ne dent ket rag er mor e zo danjeruz : loned braz ha loned vil a beb sort e vé kavet abarh! Ne oé nameid er ré o-doé kollet o spered hag e vezé soubet én deur sall aveid guellad dehé.

Barh er hérieu éh ent d'en em holhein é fusteu braz e vezé groeit « ki-belleu » anehé. E noah éh ent, èl rézon. Hag en tad Maillard, ur predégour brudet, e gounaré a lein é gadoér-bredeg : « Moned e hret de gibellad ar un dro, me breudér ha me hoérezed, med petra e hret hui a pen doh ba er gibell?»

Abalamor d'é gonzeu, pé abalamor d'er mod é chanj, é arsaüas tamm ha tamm-ha-tamm en dud a 'n em holhein, lnd e hwiskas séieu hirroh-hir, ponnéroh-ponné. Kantved Loeiz XIII ha Loeiz XIV e oé amzér en dud louz. Edan er voulouz hag en dantell é vlazé er horveu én desped d'en deur-roz ha de louzeu arall a vouéh mad. Ha purroh e oé en dud, ha furroh er merhed? Laosket-mé de hoarhed! Ho-pet soñj, edan er roué-héol, a La Brinvillers, a La Voisin. Avoultrereh, sorsereh, overenneu du, ampouézouneher! Devéhatoh, é gré er Réjant, ne oé ket gwell en treu, hag er ré en-des gwelet er film Nana, hrevé lévr brudet Zola hag e bas é amzér Napoléon III, e gompreno forh éz nen dé ket staget er Vertu doh er brohieu hir.

Eraog garmein ha huchal « nag ur skandal! », predéram un tammig. Guélet em-es é Kerhostin, é kreiz miz Est, ur vamm a fauill ha ne oé ket mui youank flamm. Eh oé ar vord er mor ged hé goaz hag hé bugalé, noah kaer hé halon. Ne oé ket ur fulenn (ur goantenn) anehi, ha deit e oé ré diù a gov. Ez e oé de gompren perag éh oé é « monokini » : rag ma karé en ér yah ha ténenneu en héol. Nitra kén.

Neoah er lod muian ag er merhed ne sonjant nameid én un dra : heuli er Mod, hag émesk er ré youank maleur ar en hani ha ne blég ket de hourhemenneu en doué Mod! Ré-rall hoah e hra élsé aveid luein er baotred. En divronn e hra er labour e vezé groeit guéharall ged taoleu lagad, bièu kandennet mad, pé sekin (mèm) ged brohieu hir heijet a féson a pe vezé er merhed é kroll pé é kerhed.

Aveidon-mé heuli e hran en Aviél ha Sant Maheu a pe lar : « En neb e sell doh ur voéz ged en hoant d'hé haoud en-des dija péhet én é galon ». Ha, kredet mé, aveid selled doh ur verh ged hoant nen dé ket red ma vo noah hé halon!

Er broieuz muzulmad, ged ur tchador du pé gouélieu gwenn én dro dehé er merhed e vé goleit penn-der-benn betag o daoulagad. Ha purroh é en Arabed aveidom-ni? Hoah ur huéh, laosket mé de hoarhed.

An Doéré, miz du 1981.

Stén KIDNA

PLAH YAOUANK SKRIGNAG

Barz ar gêr-ma léret zo eur serten plah yaouank
Hag a blijfe d'am spered, d'am memor eksellant.

Pa vez gwelet en hent o tond, me ' ya d'he saludi :
« Deboñjour deoh, plah yaouank, p'ho kwelan war ar bale.

« Deboñjour deoh, plah yaouank, p'ho kwelan war ar bale,
Ha pell ' zo me 'm-oa dezir d'ho kweled er gêr-ze.

Na da haoud piou a larje, pe eur galon lañgisant
Me 'zo pell 'zo prizonier dre ho komzou charmant.

Ma n'ouijen-me, plah yaouank, vijoh ken godiset,
Me 'm-ije prometet deoh, darn demeuz va spered.

Me 'm-ije prometet deoh darn demeuz ma souhed
Setu aze eur walenn, resevet mar keret.

Lakit anei war ho piz, douget dei amitie.
Va hoñfiañs ' zo enni, va gwir fidelite.

Me 'm-eus bet eun amzer, abaoe n'eus ket pell,
Me ' wele em jardinou, fleurieu kaer o sevel.

Me ' wel ar fleur o sevel 'barz en em jardinou,
Deuz ar mintin e vez yê, 'benn an abardaez maro.

Deuz ar mintin e vez yê, 'benn an abardaez gwenvet,
Diwallit 'ta, plah yaouank, 'veh treitour em andret.

Da zul ar hazimodo 'vid ar bloaz tremenet
pa oan-me gand va mestrez 'barz en he habinet,

Me gleve ar gwall deodou, o troug-komz ahanoun
Evel an taoliou kanon war ar batimañchou.

Me 'grogas e dorn ma mestrez 'n em restas a gostez
Ha me o voned ganti d'he hambchou uhella.

Pa oan erru en toull ar viñs ' oa he zad 'toull ar gambr,
Hag eur figur dioutañ 'vel pa vije eun truant.

« Ma ne deuit ma merh ker da zilezel an den-ze,
Ho privan deuz ho madou, ho kerent, ho puhez.

« Aotrou Doue, emezi, setu aze komzou,
En-deus laosket al laer koz er-mêz deuz e henou.

Ma n'am-bez ket, ma zad kêz, an den-ze da bried,
A-benn eiz devez amañ, me 'zo maro, interet.

A-benn eiz devez amañ me ' zo maro, interet,
E-barz en porched Skrignag, peotramant er vered.»

Bet dastumet gand **KERLANN.**

Leoriou

LESANOIOU WAR DON AR GOAPEREZ

Mikael Madeg a zo eur skrivagner yaouank anavezet mad bremañ evid beza savet meur a dra e brezoneg. E leor nevez deuet er-mêz (1) a zo eun enklask war eun dachenn bet dilezet a-walh beteg bremañ, tachenn al lesanoioù an hini eo, ha da genta ar re dastumet e Bro-Leon. A-viskoaz hag e peb bro an dud, war ar mêz hag er hêriou, a ijinas lesanoioù d'o henvroiz. E Breiz evel just eo bet c'hoarvezet an dra-ze kerkoulz ha gwasoh c'hoaz eged e leh all. Hag euz studi al lesanoioù e heiler aliez tenna sklêrijenn evid ar pezh a zell ouz ar yezh hag an doareoù-beva. Bez' ez eus aze eul lodenn euz ar sokologiez.

A-hend-all, an anoioù-familh a zougom-ni en devez hirio n'int nemed lesanoioù koz staget ouz eur ragano ha deuet da veza ofisiel pa'z eo bet digoret ar rollou en tiez-kêr. Hag aliez al lesanoioù-ze ne oa enno netra enoruz evid an dud a zouge anezo. Studiet eo bet ar gudenn mad-dreist gand **Fañch Gourvil**, ha leor **Mikael Madeg** ne ra nemed klokaad e labourioù.

E-pad meur a vloavezh e-neus furchet Mikael Madeg e bro-Leon hag e leh all evid eosta al lesanoioù. Kaset e-neus da benn e enklaskou e 47 parrez pe war-dro, gand sikour tud euz ar vro a veze prest da respont d'e houlennoù. Ha n'eo ket hebken al lesanoioù eo a zo bet dastumet gantañ, desket e-neus ouspenn eur bern istorioù, bourdoù, kofichennoù diwar-benn ar vuhez war ar mêz. Ha da genta e-neus bet savet eun dezenn, kinniget gantañ er Skol-Veur e 1980, ma'z eo displeget enni, en eun doare skiantel emichañs, ar pezh a ranker gouzoud diwar-benn al lesanoioù. El leor-mañ avad e vo kavet traou all, disheñvel-krenn. Eun diduamant fentuz eo endro da lesanoioù Bro-Leon, peadra da hoarzin a glask an oberour roi d'al lenner. « Klasket 'm-eus, emezañ, didui, e-ser rei da anaoud traouigoù 'zo ». Penaoz 'ta?

Evel en eur geriadur e kinnig Mikael Madeg al lesanoioù, en eur verka e peseurt parrez int bet kavet. Goude avad en em lak da gonta beb seurt traou war an ton fentuz, o klask ambuzi al lenner. Dezrevellii a ra mesk-ha-mesk ar pezh e-neus bet klevet e-pad e enklaskou diwar-benn orin al lesanoioù, traou o tenna d'ar vuhez

war ar mêz, d'e vuhez dezañ e-unan, d'e venozioù, h.a.. Peurvuia, war eun ton goapauz, e kemer al lenner da dest. Setu aze eun doare-skriva dihortoz, eun doare « kig-ha-fars », da bep hini da varn an addivizou-ze hervez e zantimant. Riskluz a-walh eo ar hemmesk pa'z eo greet gand traou ken disheñvel.

Da vihanna eo roll al lesanoioù bourruz da lenn hag eun testeni euz spered flemmuz ar Vretoned a ouie « ficha » o nesa gand anvadurioù euz ar seurt-se, didruez siwaz aliez. Rag al lesano a oa, hag a zo atao, eur merk a fallagriez peurvuia, hag a jom stag n'eo ket ouz eun den hebken, med ouz eur familh a-bez e-pad amzer rummadou-tud.

E-barz al leor braz e kaver unan bihan ennañ roll ar gerioù nebeud anavezet, hervez an aozer. E gwirionez ez int aliez gerioù boutin ha dastumet pell zo er geriadurioù, evel « hendell », « kaohkezeka », h. a.. Lod all a zo merket evid beza implijet hebken e bro-Leon hag a zo anavezet mad-tre e Kerne, da skwer « breser », « firig », « krez » h. a.. Kant kwech am-eus-me klevet anezo etre Kastellin ha Douarnenez!

An dra-ze lakeet a-gostez, **Leor Lesanoioù Leon** a zo unan a ranker lenn. Eur vengleuz eo, ma kaver ennañ an eil seurt hag egile. Diskouez a ra Mikael Madeg ez eo eur skrivagner strujuz hag a lez e bluenn da redeg e frankiz. Marteze e tlefe gwaska a-wechou war e ijin-goapaad hag ober eun dibab, rag kement tra n'eo ket mad da veza lavaret.

P. M. MEVEL.

(1) **Mikael Madeg, leor lesanoioù Leon. Embannet gand Brud Nevez. E gwerz evid 20 lur (270g).**

TREUZVIEZADENNOU ?

Ha klevet ho-peus bet morse komz euz **treuzviedadennou** ? Me n'em-oa biskoaz klevet ar ger-ze, ken am-eus bet tro an deiz all da lenn al leorig a ginnig deom **Aotrou Kermaria** ha **Per Mari Mevel** war eun dro (1). Hag embann a ran kerkerent eo unan euz ar re blijusa eo bet dichenaset din lenn e brezoneg abaoe eur pennad.

Evel a skriv **P.M. Mevel** gand rêzon en e raskrid, « e galleg ema an treuzviezadennoù en o haerra bleuñv abaoe dibenn ar Grennamzer, anavezet mad int gand ar Zaozon, an Italianed a zo ampart-tre war ar poent-se, Alamaniz ha Belgiz a deu abenn da zevl diouto madig a-walh.» Ar vrezonegerien avad ne oa ket bet meret an danvez ganto beteg-henn. Pe da nebeuta, ne oa ket bet embannet c'hoaz seurt ebed a seurt-se en or yez, din da houzoud.

Med gand se, n'ouzoh ket c'hoaz marteze petra eo eun **dreuzviezadenn** ? War a zeblant eo eur ger bet ijinet gand Aotrou Kermaria e-unan (eun Aotrou ha ne ziskuil ket P. M. Mevel kalz tra diwar e benn...) ha talvezoud a ra kement hag ar ger galleg « lapsus » pe « contrepèterie ». Ar re a vez aketuz da lenn beb sizun ar gazetenn « Le Canard Enchaîné » a oar evrad petra eo ar seurt c'hoari war ar gerioù-mañ. Ar re all ah alian anezo lenn leor Luc Etienne : « L'art du contrepèterie » (2), ma tispleger ennañ a-hed eun 300 a bajennoù petra eo an treuzviezadennoù ha dre benaoz e tennont d'an arzou-kaer. Evel a skriv, diouz e du, P.M. Mevel – eñ bepred – ez a an treuzviezadennoù « eneb ar pez a zo difennet gand lezennoù ar furnez, » med « dihasta » a reont « eun taol-kreñv war ar spered, » ha « rei lamm d'ar pilpouse-rez ha d'an trubarderez-yud. » Evel just, ez eus lod ha ne houzañvont ket. Hudurnez, emezo... Eur rann a-bouez euz al lennegezh, a responto ar re all...

Rag kavadennoù c'hweg a zo a-dra-zur e-barz al leorig bihan-mañ. Eilpennit, da skwer, an diou lizerenn r ha l er gerioù **Rouz ha leor**, e-barz ar frazenn : « **An dimezell Rouz a brest he leor d'an oll** », hag ho-po kavet an diskoulm d'eun dreuzviezadenn gwall-vrao. 61 a zo a seurt-se en oll e-barz an dastumadenn. N'int ket koulz oll, med penaoz e helljent beza bet? Poan am-eus o heuilla Aotrou Kermaria ha P.M. Mevel pa zigas an dro-lavar « kemer e droad » er brezoneg, evel a lavarer « prendre son pied » e galleg-pobl. Anzao a ra ivez P.M. Mevel en e heriadur e-neus moarvad Aotrou Kermaria govelliet eur ger bennag diouz e ezommoù. N'eo ket ar re-ze ar re wella euz e dreuzviezadennoù. Saouruz eo avad ar beurvrasa, ha setu aze danvez labour-spered digustum d'an oll re a gar lenn brezoneg.

Evel eo skrivet war eil bajenn al leor, « ne hell beza lennet nemed gand tud deuet o skiant dezo ». Evel just. Med daoust ha red e oa henn disklêria?

J. SALAUN.

(1) Aotrou Kermaria. Contrepèteries. Raskrid, diskoulmou ha geriadur gand **P.M. Mevel**. Skeudennou gand **Herve Scottet**. Eul leorig 32 bajenn, embannet gand **Brud Nevez**, E gwerz evid 10 lur, ar mizou-kas ouspenn.

(2) Le livre de poche, niv. 3382.

Pladennoù

DEG VLOAZ « AR ZONERIEU DU »

Aozet ez eus bet eur bladenn gand ar **Zonerien du** evid merka degved deiz-ha-bloaz o strollad. Rag e 1972 eo bet lakaet war-zao, damdost d'ar mevez mare hag hini **Diaouled ar Menez**. Deg vloaz, se zo krog da gonta...

N'o-deus ket klasket ar **Zonerien Du** sevel tonioù nevez, med enrolla an tonioù o-deus sonet a-viskoaz, ha n'o-doa ket bet tu da enrolla beteg-henn. Setu eo sklêr an traou : ne glever koulz lavared nemed tonioù koz war ar bladenn.

Traou 'zo n'o-deus ket plijet din koment-se. Eur wech ouspenn, e kavan eo re zister lodenn ar hanaouennoù brezoneg ganto : peder a zo e galleg, unan nemetken e brezoneg, eun ton dañs a Vro-Wened : **Koed-sapin**. Ar memez tech o-doa war an disk a-raog. Med piou a gano e brezoneg ma ne ra ket eur strollad a Vro-Gerne hag ema ar **Zonerien Du** e ano?

Eun tammig re anavezet eo marteze lod euz an tonioù : **Marie bas de Laine** ha **Le fils du Roy**, da skwer a zo bet enrollet, 'gav din, gand strolladoù all...

Kalz e son ar **Zonerien Du** en estrajour, en Alamagn hag en Holland dreist-oll, ha galvet e vezont d'ober abadennoù-kofñsert du-hont. Hag estonet e seblantont beza abalamour ma ne vez ket goulennet kemend-all ganto dre amañ. Me n'on ket souezet : kaoud a ra din n'eo ket tre pinvidig a-walh o muzik nag o danvez evid leunia ar zallioù e Breiz. Hag ouspenn-ze eo red bremañ sevel sonerezh nevez ivez, zoken en eur zerhel da zon tonioù hengounel.

Koulskoude, eur bladenn blijuz eo o-deus kinniget deom ar **Zonerien Du** da geñver o deg vloaz. Enrollet mad eo, ha se a gont kalz, rag re aliez, siwaz, e vez difesonet son ar vombard dre n'eo bet enrollet fall. Brao eo son ar binviji-sonerezh : hini an ograou tredaneg hag ar vombard dreist-oll. Kempouezet mad eo ivez ar binviji.

Brao-tre e son **Yann Goas** ouz ar vombard, da skwer en toniou-gwerz (**J.M. Soyez**, ar **stivell gevrineg**, ar **zah-ler**, sonet hemañ en enor d'ar c'hoarezed ar Goadeg). Buhez e-leiz a zo en doare-ze da zon : kregi a ra goustadig gand eun notenn, mond a ra tamm ha tamm war greñvaad, evid echui goustadig c'hoaz.

C'hoant danñal a zav ennoh pa zelaouit an toniou gavotenn deuz kreiz-Breiz pe ton ar **Maraichine** deuz bro An Naoned (a drugarez d'ar vombard dreist-oll, med ivez d'an akordeoñ). N'eo ket souezuz eta e vefe dalhmad kement a dud er festou-noz pa vezont o son.

Klevet e vez amañ binviñ sonerez ha n'int ket bet implijet-aliez beteg-henn 'barz ar strolladou evel hemañ : ar glarinetenn hag a zo dreist 'barz an ton dañs-tro-plin, nemed ne zon ket pell a-walh; ar veuz, biniou bro an Naoned, evid toniou deuz al lodenn-ze a Vreiz; ar vombard izel, e « sol »; hag ar hromom.

Enrollet hag embannet eo bet ar bladenn en Holland.

J. GOYAT.

Filmou

N'OM KET FLATERIEN

Da geñver **Gouel ar brezoneg** eo bet skignet e Gwengamp evid ar wech kenta ar film : **N'om ket flaterien**, hag a oa bet troet war-dro Trogeri, a gav din, e Bro-Dreger. Skrivet ha savet eo bet ar film gand **Olivier Masson**, diwar eun danevell, pe gentoh diwar eur bajennad euz skridoù **Anatol ar Braz**, e penn kenta ar hantved-mañ. **Olivier Masson** avad n'eo ket Breizad tamm ebed, med Parizian. Setu ma weler Parizianed o tond da drei filmou brezoneg : biskoaz kemend-all!

Koulskoude, arabad en em douella. **N'om ket flaterien** n'eo ket, a-benn ar fin, eur film e brezoneg, med unan diwar e benn, ha dreist-oll diwar-benn ar brezel a zo bet greet e-pad bloavezioù d'ar vugale, pa 'h erruient er skol. Ar vuoh, pe ar simbol, eo a veze roet dezo, pa vezent tapet o komz brezoneg er skol, pe er blas, pe er porz, pe zoken war hent ar gêr. N'eo ket dibosubl eo eur Breizad e-nije ijinet ar simbol-ze, rag adkavet am-eus-me roud euz eun linspekteur Kenta Derez deuz Kemper, hag a ginnige en eun enklask euz 1863 ma vije gwellaet an anaoudegezh o-doa ar vugale euz ar galleg en eur ober ivez :

la remise déjà pratiquée sur mon invitation dans plusieurs écoles, de jetons qui, donnés à un certain nombre d'élèves, seraient passés par ceux-ci aux enfants parlant breton pendant les récréations, dans les chemins ou dans les villages, et repassés par ces derniers aux premiers trouvés en faute, afin d'éviter la punition réservée à la fin de chaque journée aux détenteurs des jetons. (1)

Beteg noude ar brezel diweza eo bet roet ar vuoh-ze da vugale, er skoliou. An istor e-neus c'hoanteet **Olivier Masson** displega en e film eo hini krennarded en eur barrez vihan a Vro-Dreger, ha ne gomprenont ket perag e tivinner outo a-greiz-oll komz brezoneg, na perag e roer dezo eur **vedailenn** pa vezont tapet oh ober. Laerez anezi a reont neuze eun devez, evid mond da interi anezi en eur park. Eur simbol, pe eun arouez, eo ivez an istor-mañ evel just, pa zoñj d'ar vugale e vo tra-walh dezo laerez ar vedailenn evid kaoud an droed da gomz brezoneg er skol.

Peseurt film e-neus greet **O. Masson** euz an istor-ze? Ne lavarint ket eo unan dreist-ordinal na dispar e peb keñver. Med n'eo ket re zivalo. Ar vugale dreist-oll – daoust m'o-deus eun tamm mad a boan, se a vez gwelet, o kerzed gand botoiou-koad en o zreid : n'int ket boazet ken – en em denn mad a-walh euz o roll, dreist-oll eur paotr deuz **Kawan, Olivier Elvig**; plijadur a vez o welet hag o klevet anezo o hoari hag o komz e brezoneg.

Re reud eo ar skolaer avad, hag en em houlenñ a ran petra e-neus da welet gand skolaerien penn kenta ar hantved e gwirionez. E-keñver istor, e vije zoken d'en em houlenñ ha klota a ra ar film penn-da-benn gand an doare m'eo bet bevet ar seurt darvoudou-ze gand an dud e gwirionez (daoust ma heller digemer e ve cheñchet an istor, beteg eur serten poent, hervez ezommou eur film, med eun afer all eo kement-mañ...)

Evid pezh a zell an doare m'eo bet filmet, e lavarjen ne fiñver ket tra-walh e-barz. N'eo ket na beo na nerzuz a-walh : ne gomprenet ket dreist-oll perag ar hamera ne jeñch ket aliez a-walh a blas, ne heuill ket ar gaoz. Ne gomzint ket deuz ar zon :

an abardaevez m'am-eus gwelet ar film, e oa fall, ha 'barz ar gont-se, ne heller ket barn e mod ebed ar ganaouenn a vez kanet gand Manu Lanhuel...

40 munut e pad ar film, ha koulskoude, ne gaver ket re hir e amzer o selled outañ. Brezoneg ne glever ennañ nemed eun drederenn euz an amzer. A-hend-all eo galleg eo a gaozeer e-barz (ha galleg braz a-wechou...). E fin ar gont, em-eus aon ne vije dedennet gand eur seurt film nemed ar re o-deus eun tamm preder bennag euz planedenn ar brezoneg.

F. B.

(1) Gweled va fennad *L'évolution de la pratique du breton de la fin de l'Ancien Régime à nos jours* (22 bajenn), e kenteliou ar C.N.T.E. evid ar vistri war ar brezoneg.

Mikael MADEG

LEOR LESANOIOU LEON

Who's not who

ha piou a zo!

Gorre-Leon ha Bro-Chelgenn

Eul leor 172 pajenn,

gand eur geriadurig ouspenn!

(displegaduriou e brezoneg nemedken).

35 lur – 270 g.

